

НЕЗ'ЯСОВАНИЙ ФАКТ БІОГРАФІЇ В.Д. ОТАМАНОВСЬКОГО

Здається, про життя і діяльність відомого громадсько-політичного діяча, знаного українського вченого і організатора науки Валентина Дмитровича Отамановського за часи незалежності України вийшло стільки літератури, що його біографію можна вважати цілком відтвореною. Проте, це далеко не так. Насправді детально досліджені тільки декілька (хоча, безумовно, важливих і яскравих) епізодів життя Валентина Дмитровича, пов'язаних з його роботою на Поділлі в 1920-х роках і участю в процесі «Спілки визволення України» в 1929–1930 роках. Інші ж біографічні відомості бувають «білими плямами». Навіть місце народження В.Д. Отамановського не можна вважати достовірно встановленим. Різні автори визначають його по-різному.

Звернемося спочатку до офіційних документів. До них, зокрема, належить особова справа під назвою «Харьковский Государственный Медицинский Институт Министерства Здравоохранения УССР (ХГМИ). Г. Харьков. Отдел кадров. Дело № 28. Отамановский Валентин Дмитриевич. Зав. Кафедрой латинского языка. Начато 20 октября 1958 г. Окончено 17 января 1972 г. На 47 листах» [1], що міститься в архіві Харківського національного медичного університету. В документах справи працівник неодноразово власноруч вказав як місце свого народження м. Київ [там само, арк. 2, 4, 33]. А в листі начальника управління Міністерства державної безпеки по Саратовській області (в Саратові В.Д. Отамановський деякий час працював), опублікованому В. Пристайком і Ю. Шаповалом, вказаний «Златополь Киевской области» [2, с. 344]. Нагадаємо, що В.Д. Отамановський мав псевдоним Златополь, що за логікою цілком відповідає відомостям саратовських чекістів про місце його народження.

Ще один факт на підтвердження останньої версії. Наприкінці 1960-х років до Харківського медичного інституту надійшло кілька листів від златопольського (новомиргородського) краєзнавця І.К. Бойка з проханнями

вислати матеріали про В.Д. Отамановського. «Матеріал про нашого земляка потрібен для історії міста Златополя», – писав краєзнавець [1, арк. 31, 32, 43].

Отже, для златопільців В.Д. Отамановський земляк. Але більшість дослідників вважає, що він родом із села Яблунівка. У тих краях тоді було чотири Яблунівки: найближчі до тодішнього Златополя – Велика і Мала Яблунівки сучасного Смілянського району Черкаської області (Мала Яблунівка – це взагалі вже частина міста Сміла), друга за відстанню – Яблунівка сучасного Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, а найвіддаленіша – Яблунівка сучасного Новоукраїнського району Кіровоградської області. Так от, С.І. Кот, Л. Кароева та Л. Шпильова вважали, що В.Д. Отамановський народився в Яблунівці на Смілянщині [3, с. 134; 4, с. 3] (хоча пізніше Л. Кароева змінила свою точку зору на користь Києва [5, с. 157]). В. Верстюк і Т. Осташко пишуть про Яблунівку Чигиринського повіту [6, с. 141]. Але це помилка, тому що смілянська Яблунівка входила до складу Черкаського повіту, а на Чигиринщині жодної Яблунівки не було [7]. С. Гальчак вважає малою батьківщиною В.Д. Отамановського новоукраїнську Яблунівку [8, с. 136], що, зважаючи на її віддалене від Златополя розташування, малоймовірно. На користь смілянської Яблунівки свідчать факти міцних зв'язків родини Отамановських саме зі Смілянщиною: дід і батько працювали на малосмілянській цукроварні [4, с. 13], а Мала Смілянка розташована зовсім поруч з Малою Яблунівкою (навпростець менше одного кілометра). До того ж так звана малосмілянська цукроварня графів Бобринських розташовувалася саме в Малій Яблунівці, а 1895 р. (тобто коли Валентину Отамановському було два роки) згоріла. Сам В.Д. Отамановський в «Моєму каятті» 1930 р., на відміну від документів 1958 р., писав, що народився на Київщині, а наприкінці 90-х років його родина переїхала до Києва [там само, с. 20]. Щодо Яблунівки, то її він згадував в «Автобіографії ув'язненого Валентина Отамановського» 1929 р.: «Пам'ятаю себе в селі Яблунівці Смілянської волості...» [там само, с. 13]. Однак ні слова про те, що він там народився. І все ж, на нашу думку, на підставі непрямих доказів, можемо вважати цілком доведеним, що Валентин

Дмитрович Отамановський народився в селі Мала Яблунівка Смілянської волості Черкаського повіту Київської губернії.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Архів Харківського національного медичного університету «Харьковский Государственный Медицинский Институт Министерства Здравоохранения УССР (ХГМИ). Г. Харьков. Отдел кадров. Дело № 28. Отамановский Валентин Дмитриевич. Зав. Кафедрой латинского языка. Начато 20 октября 1958 г. Окончено 17 января 1972 г. На 47 листах».
2. Пристайко В. І., Шаповал Ю. І. Справа «Спілки визволення України»: невідомі документи і факти. Науково-документальне видання / В. І. Пристайко, Ю. І. Шаповал. – К.: Інтел, 1995. – 448 с.
3. Кот С. І. Честі своєї не зрадив (В. Д. Отамановський) / Сергій Кот // Репресоване краєзнавство (20–30-і роки). – К. – Хмельницький: Рідний край, 1991. – С. 133–142.
4. Подільська старовина: науковий збірник на пошану вченого і краєзнавця В. Д. Отамановського / Від. ред. В. А. Косаківський. – Вінниця: б. в., 1993. – 480 с. – (Вінницький обласний краєзнавчий музей).
5. Кароєва Л. Валентин Дмитрович Отамановський / Л. Кароєва // VIII Всеукраїнська наукова конференція «Історичне краєзнавство і культура»: наукові доповіді та повідомлення. – Х.: б. в., 1997. – Ч. 1. – С. 157–158.
6. Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради. Бібліографічний довідник / В. Верстюк, Т. Осташко. – К.: б. в., 2007. – 255 с.
7. Похилевич Л. И. Сказания о населенных местностях Киевской губернии / Л. И. Похилевич. – К.: тип. КПЛ, 1864. – 763 с.
8. Гальчак С. Краєзнавці Вінниччини: Біографії. Бібліографія / С. Гальчак. – Вінниця: б. в., 2005. – С. 136–138.